

A NAPI HŐMÉRSÉKLETI INGÁSOK STATISZTIKAI JELLEMZŐI KÜLÖNBÖZŐ MAKROSZINOPTIKUS IDŐJÁRÁSI HELYZETEKBE A DÉL-ALFÖLDÖN

Írta: KÁROSSY CSABA és KISS ÁRPÁD

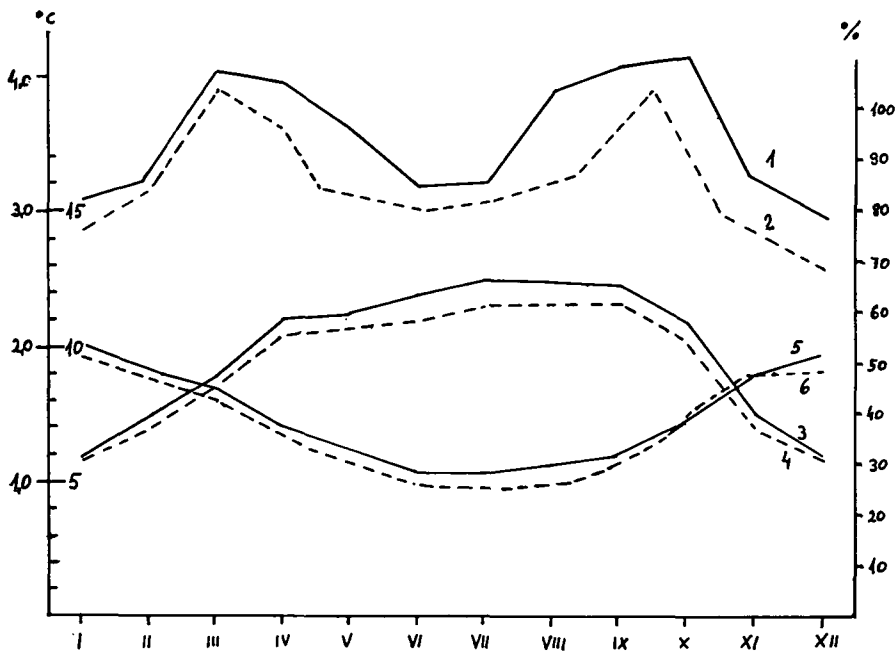
Korábbi tanulmányainkban már foglalkoztunk a napi maximum és minimum hőmérsékletek különbségének, a napi ingásnak statisztikai és makroszinoptikus szempontú vizsgálatával [1, 2, 3]. Vizsgálatainkhoz két dél-alföldi megfigyelőhelynek, Szegednek és Kecskemétnek 30 évi adatsorát használtuk fel. Szegedről az 1931—1960 közötti évek adataira támaszkodtunk, míg kecskeméti adatsorunk az 1945—1948. közötti négy év adatainak hiánya folytán 1964-ig terjed.

Munkánkat az egyes évszakok középső hónapjaiban (januárban, áprilisban, júliusban és októberben) kialakult napi ingások vizsgálatával kezdtük [1, 2], majd vizsgálatainkat az év minden hónapjára kiterjesztettük [3]. Jelen dolgozatunkban a korábbi munkáinkban nem érintett kérdések részletesebb kifejtésével kívánunk foglalkozni.

A havonként előfordult napi ingások gyakoriságát félfokos osztályközökben vizsgáltuk, s a makroszinoptikus helyzetek szerint is csoportosítottuk. Így megállapíthattuk az ingások havi gyakorisági eloszlásait és a gyakorisági eloszlások statisztikai paramétereit (átlag, szórás, variációs együttható, medián módusz, interkvartilis terjedelem, Köppen-féle asszimmetriaszám), majd az egyes makroszinoptikus helyzetekben előfordult napi ingások gyakoriságát, havi középértékét és szórását is (1—2 táblázat és 1. ábra),

Megállapítható, hogy a két dél-alföldi megfigyelőhely napi hőmérsékleti ingásának havi középértékei között $1,0^{\circ}$ C-nál kisebb különbség található. Ezek a Kecskemét javára mutató csekély különbségek azonban a t-próbával végzett számítások szerint csak a nyári és őszi hónapokban, valamint februárban bizonyulnak szignifikánsnak, a többi hónapban nem, sőt márciusban a szegedi középérték nagyobb. A kecskeméti havi átlagok nagyobb voltának oka a kecskeméti állomás szabadabb felállításában és közvetlen környezetének homokos talajában kereshető [2].

Mind a szegedi, mind pedig a kecskeméti havi átlag görbéje a nyár végén (augusztus—szeptemberben) tetőző és decemberben a legkisebb értéket adó évi menetet ír le. A napi ingás nagyságának havi szórása viszont évi menetben kettős hullámot mutat. A téli évszakban jellemző az ingás kicsiny szórása, tavasszal és ősszel viszont az időjárás nagyobb változékonyságával, valamint a Nap deklinációjának, ezzel együtt besugárzás napi amplitudójának gyors változásával a legnagyobb szórás értékek jelentkeznek. A nyári évszakban, a tavaszi és őszi szórás-maximum között közepes nagyságú a napi hőmérsékleti ingás szórása. A kecskeméti napi ingásnak az egész évben, s különösen nyáron mutató nagyobb szórása, mint ahogyan a nagyobb kecskeméti középérték is, csak a kecskeméti állomás szabadabb felállításával és közvetlen környezetének homokos talajfelszínével magyarázható. Figyelemreméltó, hogy a középérték százalékaiban kifejezett szórás, a Pearson-féle variációs együttható kecskeméti értéke már csak 2—3 százalékkal nagyobb a hasonló szegedi értéknél.

1. ábra. Szeged és Kecskemét napi hőmérsékleti ingásainak havi középértékei, szórásai és variációs együtthatói az év egyes hónapjaiban

(a folyamatos vonalak Szeged, a szaggatott vonalak Kecskemét paramétereit tüntetik fel. 1, és 2 = a napi ingások havi közepes szórása, 3, és 4 = a napi ingások havi középértéke, 5, és 6 = a napi ingások havi átlagos variációs együtthatója)

A Pearson-féle variációs együttható értéke a téli hónapoktól a nyári hónapokig folyamatosan csökken, majd ismét emelkedik, s így évi menete hullámvölgyhöz hasonlítható: az amplitudó alig nagyobb 20%-nál.

A szegedi és kecskeméti megfigyelőhely napi hőmérsékleti ingásának 30 évi adatsorából meghatározott gyakorisági eloszlásait (empirikus sűrűségfüggvényeit) a 2. és 3. sz. ábrán mutatjuk be. A sűrűségfüggvényekből megállapítható az ingások eloszlásának ama jellegzetessége, hogy Kecskeméten — különösen a nyári hónapokban — még viszonylag nagy gyakorisággal jelentkezik olyan nagyságú ingás, amely Szegeden már alig fordul elő, míg a közepes nagyságrendű ingás gyakorisága Szegeden nagyobb.

A napi ingás havi gyakorisági eloszlásának aszimmetriáját kifejező Köppen-féle aszimmetria-szám novembertől áprilisig baloldali aszimmetriát jelez. Ezekben a hónapokban a havi átlagnál kisebb ingás gyakorisága nagyobb, mint az átlagnál nagyobb ingásoké. Májustól októberig jobboldali aszimmetria, a havi átlagnál nagyobb ingás nagyobb gyakorisága jellemzi a napi ingás gyakorisági eloszlását.

Vizsgálataink során a továbbiakban külön-külön kiszámítottuk az egyes, Péczely által meghatározott makroszinoptikus időjárási helyzetekben [4] kialakult napi ingás havi középértékeit, szórásait és variációs együtthatóit. A 2—7. táblázat és a 4. ábra mutatja be az említett paramétereket. A makroszinoptikus helyzetek szerint megállapított három paraméter évi menete természetesen sok hasonló-

I. táblázat

A napi ingások havi gyakorisági eloszlásainak paraméterei Szegeden és Kecskeméten (1931—1960—1964)

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Évi	Állomás
középérték °C	5,99	7,14	9,33	10,62	10,89	11,00	11,44	11,79	11,55	9,90	6,41	5,99	9,29	Szeged
	6,02	7,50	9,24	10,82	11,16	11,90	12,44	12,42	12,39	10,72	6,78	5,67	9,76	Kecskemét
szórás °C	2,70	3,25	3,88	3,53	3,39	3,03	2,96	3,16	3,53	3,82	3,00	2,56	—	Szeged
	3,05	3,31	4,08	3,95	3,55	3,42	3,46	3,77	4,05	4,17	3,30	2,92	—	Kecskemét
variációs együttható %	45,1	45,5	41,6	33,2	30,7	27,6	25,9	26,8	30,6	38,6	46,8	46,8	—	Szeged
	50,7	44,1	44,2	36,5	31,8	28,7	27,8	30,4	32,7	38,9	48,7	51,5	—	Kecskemét
medián °C	5,6	6,9	9,1	10,6	11,1	11,3	11,7	12,1	12,0	9,9	6,2	5,3	—	Szeged
	5,6	7,0	8,8	10,6	11,5	12,2	12,6	12,6	12,8	10,8	6,4	5,4	—	Kecskemét
alsó kvartilis °C	3,7	4,7	6,3	7,8	8,7	9,0	9,5	10,0	9,3	7,1	4,0	3,5	—	Szeged
	3,6	4,9	6,0	7,7	8,7	8,8	10,2	9,8	9,6	7,5	4,2	3,4	—	Kecskemét
felső kvartilis °C	7,8	9,2	12,4	13,3	13,5	13,3	13,5	14,0	14,2	13,7	8,4	7,3	—	Szeged
	7,7	9,7	12,2	13,8	14,0	14,3	15,0	15,2	15,2	14,1	9,0	7,6	—	Kecskemét
interkvartilis terjedelem °C	4,1	4,5	6,1	5,5	4,8	4,3	4,0	4,0	4,9	6,6	4,4	3,8	—	Szeged
	4,1	4,8	6,2	6,1	5,3	5,5	4,8	5,4	5,6	6,6	4,8	4,2	—	Kecskemét
interkvartilis ter- jedelem a köz- épérték %-ában	68	63	65	52	44	39	35	34	42	66	69	69	—	Szeged
	68	64	67	57	47	46	39	43	45	62	71	74	—	Kecskemét
módusz °C	3,5	7,5	8,5	8,5— 12,5	9,5— 11,5	11,5— 13,5	11,5— 13,5	12,5	13,5	11,5	6,5	3,5	—	Szeged
	3,5— 5,5	5,5— 6,5	5,5	10,5	12,5	13,5	12,5	14,5	14,5	10,5— 13,5	5,5	3,5	—	Kecskemét
Köppen-féle aszimmetria- szám	-0,08	-0,07	-0,07	-0,07	+0,02	+0,05	+0,10	+0,04	+0,08	+0,02	-0,09	-0,09	-	Szeged
	-0,12	-0,09	-0,08	-0,02	+0,05	+0,04	+0,08	+0,02	+0,05	+0,03	-0,09	-0,08	—	Kecskemét

2. táblázat

Az egyes makroszinoptikus időjárás helyzetekben előfordult napi ingások gyakoriságai, havi középértékei, valamint szórásai Szegeden 1931—1960 közötti évek január, február, március, április hónapjaiban

S z e g e d		mCc	AB	CMc	mCw	Ae	CMw	zC	Aw	As	An	AF	A	C	
január	Középérték °C	5,67	5,54	4,14	6,83	6,18	5,73	6,68	5,66	6,79	4,92	6,05	6,39	5,41	5,99
	Szórás °C	2,37	2,01	1,83	2,50	3,10	2,85	2,44	2,23	2,75	2,09	2,20	3,15	1,98	2,70
	Relatív gyakoriság %	5,1	2,7	3,4	9,5	14,1	9,2	7,0	9,0	6,2	11,7	5,4	15,7	1,0	
február	Középérték °C	5,55	7,70	4,80	7,64	8,09	6,05	7,12	7,90	8,06	6,31	6,10	8,61	4,11	7,14
	Szórás °C	1,53	3,71	2,27	2,78	3,82	2,89	2,80	2,09	2,75	3,24	2,21	3,69	1,28	3,25
	Relatív gyakoriság %	5,2	7,7	4,2	11,2	8,4	8,7	9,1	9,4	6,4	11,1	5,0	12,1	1,5	
március	Középérték °C	6,89	8,33	6,04	9,92	10,11	8,80	8,87	9,14	12,53	8,16	7,85	12,70	6,87	9,33
	Szórás °C	2,38	2,96	2,83	3,65	4,39	3,71	3,32	3,38	3,44	3,56	2,65	3,15	2,20	3,88
	Relatív gyakoriság %	6,5	5,8	2,7	10,6	16,0	6,2	5,4	8,3	5,6	16,8	5,1	9,4	1,6	
április	Középérték °C	8,03	9,18	7,54	11,74	11,79	9,18	11,44	9,78	13,45	10,21	9,57	12,84	7,83	10,62
	Szórás °C	2,44	3,07	2,51	3,27	3,61	4,65	3,37	3,23	3,15	3,68	3,33	2,76	3,12	3,53
	Relatív gyakoriság %	6,7	7,8	3,6	13,1	10,7	6,3	4,4	11,3	5,7	14,2	5,3	9,3	1,6	

3. táblázat

*Az egyes makroszinoptikus időjárási helyzetekben előfordult napi ingások gyakoriságai havi középértékei
valamint szórásai Szegeden 1931—1960 közötti évek május, június, július és augusztus hónapjaiban*

S z e g e d		mCc	AB	CMc	mCw	Ae	CMw	zC	Aw	As	An	AF	A	C	
május	Középérték °C	9,03	9,60	7,38	12,12	12,97	10,10	10,65	9,85	13,42	11,11	10,34	12,64	7,65	10,89
	Szórás °C	3,29	2,71	3,01	2,71	3,63	3,25	3,40	2,27	2,36	3,15	2,74	2,27	3,32	3,34
	Relatív gyakoriság %	6,8	6,5	4,3	13,5	7,2	5,8	4,3	8,9	4,0	16,3	10,0	9,8	2,6	
június	Középérték °C	9,77	10,32	7,10	11,36	12,81	10,96	11,56	9,91	13,70	11,00	10,54	13,15	9,13	11,00
	Szórás °C	2,62	2,70	2,36	2,75	2,77	3,34	3,44	2,83	2,20	2,57	3,41	2,06	3,59	3,03
	Relatív gyakoriság %	9,2	7,4	1,7	8,2	4,6	2,1	7,0	20,0	3,2	11,0	8,0	15,3	2,3	
július	Középérték °C	8,72	9,46	7,78	13,21	13,42	10,08	12,07	11,38	12,97	11,36	11,01	13,18	8,58	11,44
	Szórás °C	3,89	3,18	3,46	2,65	1,82	3,03	2,47	3,04	2,82	2,05	3,01	2,01	2,48	2,96
	Relatív gyakoriság %	11,6	5,0	0,9	7,2	4,0	1,3	7,5	26,7	1,3	9,0	5,4	19,5	0,6	
augusztus	Középérték °C	9,44	9,77	7,55	13,78	14,43	10,86	11,68	11,00	13,80	11,12	11,09	13,50	9,45	11,79
	Szórás °C	2,99	2,52	—	2,79	2,46	2,88	2,94	2,91	2,03	3,08	2,90	2,04	2,20	3,16
	Relatív gyakoriság %	8,4	5,4	0,2	9,0	8,2	0,9	6,9	22,0	1,7	14,0	7,0	15,2	1,1	

4. táblázat

Az egyes makroszintoptikus időjárási típusokban előfordult napi ingások gyakorisága: havi középértékei, valamint szórásai Szegeden 1931—1960 közötti évek szeptember, október, november és december hónapjaiban

S z e g e d		mCc	AB	CMc	mCw	Ae	CMw	zC	Aw	As	An	AF	A	C		
szeptember	Középérték	°C	9,73	9,96	7,38	12,63	13,48	8,93	10,71	9,67	13,87	10,57	11,28	12,90	8,43	11,55
	Szórás	°C	3,75	3,00	3,46	3,26	2,52	3,58	3,26	3,26	3,68	3,50	3,00	2,82	3,59	3,53
	Relatív gyakoriság	%	4,8	6,3	1,4	7,7	16,0	4,0	4,1	13,9	3,2	11,2	3,3	23,7	0,4	
október	Középérték	°C	7,46	8,74	5,08	9,83	11,84	7,86	9,36	8,90	12,67	7,74	8,56	11,93	7,30	9,90
	Szórás	°C	3,66	2,87	1,72	3,89	3,47	4,01	2,99	3,00	1,74	3,47	3,38	3,07	2,56	3,82
	Relatív gyakoriság	%	2,9	4,5	2,3	8,7	20,0	6,6	4,7	10,3	4,6	13,8	3,3	17,1	1,2	
november	Középérték	°C	5,39	5,67	5,60	7,09	7,22	6,05	6,60	6,12	8,59	4,57	6,20	6,67	4,98	6,41
	Szórás	°C	1,96	1,88	2,36	2,96	3,51	2,70	2,56	2,30	2,98	2,25	2,40	3,00	1,90	3,00
	Relatív gyakoriság	%	3,0	4,0	2,2	10,7	26,1	7,9	6,4	8,1	2,7	12,2	3,3	11,8	1,6	
december	Középérték	°C	5,94	5,16	4,13	6,05	5,79	5,19	6,35	4,95	7,57	4,33	4,09	5,35	4,35	5,47
	Szórás	°C	2,94	2,53	1,40	2,31	2,50	2,06	1,81	2,30	2,39	2,03	1,73	2,86	1,80	2,56
	Relatív gyakoriság	%	4,2	2,8	2,1	12,6	15,6	9,1	6,7	7,7	6,2	13,1	2,5	16,3	1,1	

5. táblázat

Az egyes makroszínoptikus időjárási helyzetekben előfordult napi ingások gyakoriságai, havi középértékei, valamint szórásai Kecskeméten 1931—1945, és 1948—1964 közötti évek január, február, március, és április hónapjaiban

Kecskemét		mCc	AB	CMc	mCw	Ae	CMw	zC	Aw	As	An	AF	A	C	
január	Középérték °C	6,03	6,15	3,97	6,91	5,51	5,04	6,70	6,13	6,40	5,88	6,76	6,82	5,65	6,02
	Szórás °C	2,14	2,95	2,41	3,50	3,16	3,57	2,09	2,58	2,98	2,92	3,20	3,61	3,61	3,05
	Relatív gyakoriság %	4,8	3,0	3,0	9,5	13,8	7,2	5,8	10,4	7,0	12,5	4,4	17,5	1,1	
február	Középérték °C	5,60	7,62	5,55	7,39	7,63	5,92	7,19	8,03	8,58	7,09	7,01	9,55	4,53	7,50
	Szórás °C	1,47	3,31	1,99	3,20	4,15	3,60	2,75	2,84	2,57	3,50	2,85	4,12	2,16	3,31
	Relatív gyakoriság %	5,1	7,7	4,3	10,7	9,9	9,2	6,9	10,2	5,1	12,3	4,8	12,5	1,3	
március	Középérték °C	6,82	8,65	6,17	9,50	10,45	7,94	8,21	9,38	12,45	8,17	7,78	13,20	6,96	9,24
	Szórás °C	2,18	2,76	2,94	3,83	4,11	4,03	3,31	3,38	4,90	3,61	3,62	3,82	3,79	4,08
	Relatív gyakoriság %	6,5	4,5	2,9	11,7	15,3	6,9	5,1	9,6	4,4	17,5	5,5	8,4	1,7	
április	Középérték °C	7,72	9,28	8,02	11,59	12,17	9,52	10,93	9,81	12,42	11,28	9,69	13,90	7,99	10,82
	Szórás °C	3,53	3,11	3,04	3,53	4,60	4,27	3,32	3,51	3,39	3,39	3,47	3,57	3,47	3,95
	Relatív gyakoriság %	7,4	6,7	3,7	13,3	12,1	7,3	4,7	11,2	4,6	14,0	5,4	7,6	2,0	

6. táblázat

Az egyes makroszinoptikus időjárási helyzetekben előfordult napi ingások gyakoriságai, havi középértékei, valamint szórásai Kecskeméten 1931—1945, és 1948—1964 közötti évek május, június, július és augusztus hónapjaiban

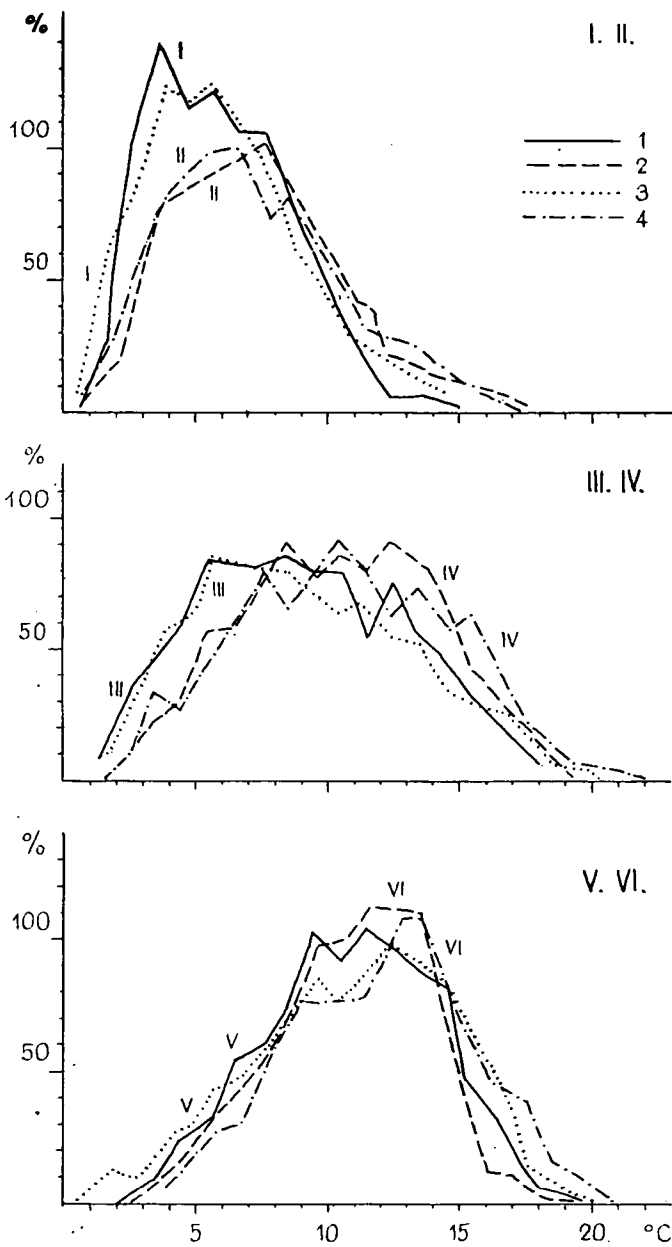
K e c s k e m é t		mCc	AB	CMc	mCw	Ae	CMw	zC	Aw	As	An	AF	A	C	
május	Középérték °C	9,11	10,14	7,58	12,51	13,07	10,29	10,81	10,28	14,10	11,16	10,92	13,88	7,32	11,16
	Szórás °C	3,24	3,13	3,29	3,11	3,65	3,29	3,69	3,75	3,01	3,16	3,25	2,74	2,62	3,35
	Relatív gyakoriság %	6,1	7,6	4,7	12,6	5,2	6,1	5,3	11,1	4,3	15,3	9,1	9,9	2,7	
június	Középérték °C	9,10	11,22	7,99	12,10	14,41	10,23	12,00	11,17	14,33	11,98	12,10	14,18	8,73	11,90
	Szórás °C	2,70	3,27	3,45	3,34	2,68	2,66	3,95	3,34	2,24	2,82	2,83	2,90	3,44	3,42
	Relatív gyakoriság %	8,8	8,1	1,8	9,1	5,3	1,7	7,1	19,4	3,3	11,7	7,1	14,3	2,3	
július	Középérték °C	9,42	11,44	5,81	14,21	14,98	10,13	12,01	11,64	14,38	12,85	11,38	14,95	6,10	12,44
	Szórás °C	2,51	3,46	—	2,74	2,20	3,23	3,09	3,31	3,06	3,34	3,54	2,02	4,04	3,46
	Relatív gyakoriság %	11,5	5,2	0,2	7,0	5,1	1,0	7,4	28,3	2,0	8,6	4,8	18,4	0,5	
augusztus	Középérték °C	9,11	10,30	8,80	14,31	15,45	10,53	11,96	11,34	14,32	11,70	12,07	14,76	7,29	12,42
	Szórás °C	2,99	2,28	—	3,03	3,13	3,99	3,46	3,81	3,56	3,31	3,53	2,61	3,03	3,77
	Relatív gyakoriság %	7,6	5,1	0,1	9,1	8,4	1,2	5,8	22,9	2,5	13,9	5,9	16,0	1,5	

7. táblázat

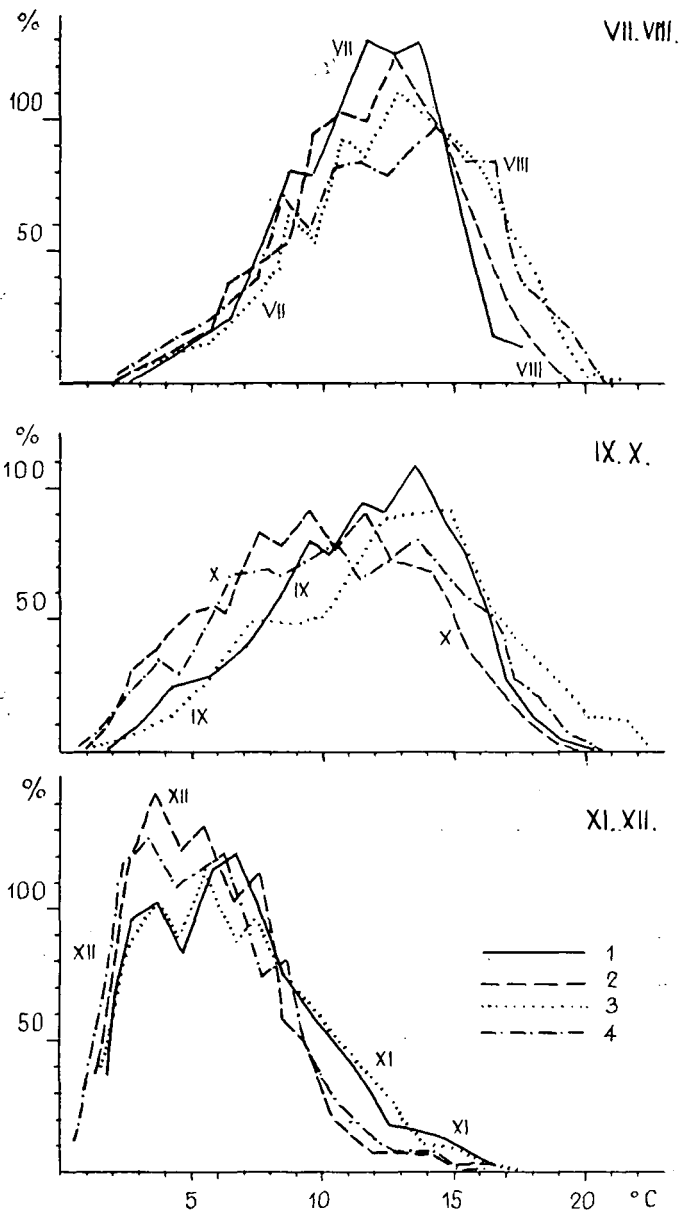
Az egyes makroszintoptikus időjárási helyzetekben előfordult napi ingások gyakoriságai, havi középértékei, valamint szórásai Kecskeméten 1931—1945, és 1948—1964 közötti évek szeptember, október, november és december hónapjaiban

K e c s k e m é t		mCc	AB	CMc	mCw	Ae	CMw	zC	Aw	As	An	AF	A	C		
szeptember	Középérték	°C	9,11	10,64	8,18	13,31	14,55	9,05	10,75	10,17	14,43	11,59	12,55	14,68	6,40	12,39
	Szórás	°C	3,19	3,33	2,50	3,22	3,23	3,79	3,81	3,34	3,78	3,91	3,48	3,35	—	4,05
	Relatív gyakoriság	%	4,0	5,9	1,4	7,8	16,3	4,4	4,6	14,8	3,4	12,8	3,1	20,9	0,6	
október	Középérték	°C	6,44	8,59	6,43	10,38	12,90	8,04	9,59	9,07	12,57	8,87	8,58	13,31	6,75	10,72
	Szórás	°C	3,54	2,94	2,89	4,28	3,27	4,95	3,85	2,87	3,72	3,86	1,81	3,39	2,59	4,81
	Relatív gyakoriság	%	2,4	3,1	2,0	7,7	21,3	7,6	4,0	11,0	4,8	14,2	2,4	18,2	1,3	
november	Középérték	°C	5,48	5,36	5,78	7,34	7,44	5,75	7,53	7,19	9,06	4,85	6,81	7,77	3,99	6,78
	Szórás	°C	1,74	2,29	2,29	3,32	3,45	3,20	2,49	2,50	3,81	2,54	2,53	3,83	2,12	3,30
	Relatív gyakoriság	%	2,4	4,3	2,3	11,2	25,1	8,6	6,4	8,4	2,3	12,0	3,3	11,9	1,8	
december	Középérték	°C	5,62	7,82	4,43	6,02	5,50	4,60	6,43	5,15	7,73	5,35	5,51	5,50	4,36	5,67
	Szórás	°C	2,57	4,15	1,61	2,59	2,66	2,44	2,52	2,05	2,42	2,87	3,71	3,32	—	2,92
	Relatív gyakoriság	%	3,9	3,1	2,6	10,9	15,7	8,0	6,7	8,1	6,0	12,0	2,6	19,4	1,0	

2. ábra. Szeged és Kecskemét napi hőmérsékleti ingásainak az ingások nagysága szerinti gyakorisági eloszlásai az év egyes hónapjaiban

(1 = gyakorisági eloszlás Szegeden januárban, márciusban, májusban. 2 = gyakorisági eloszlás Szegeden februárban, áprilisban, júniusban. 3 = gyakorisági eloszlás Kecskeméten januárban, márciusban, májusban. 4 = gyakorisági eloszlás Kecskeméten februárban, áprilisban, júniusban.)

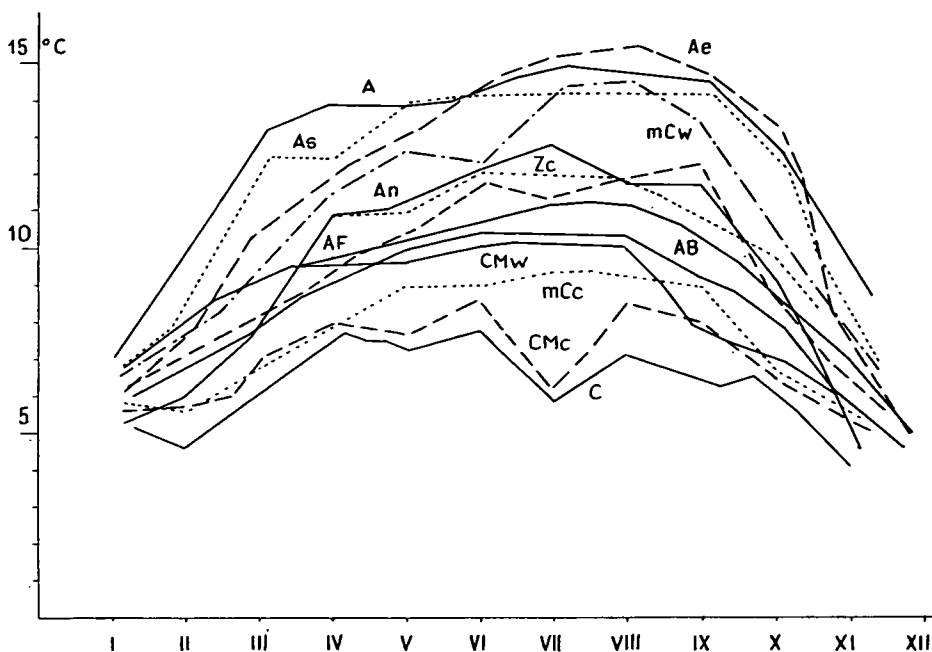

3. ábra. Szeged és Kecskemét napi hőmérsékleti ingásainak az ingások nagysága szerinti gyakorisági eloszlásai az év egyes hónapjaiban.

(1 = gyakorisági eloszlás Szegeden júliusban, szeptemberben, novemberben. 2 = gyakorisági eloszlás Szegeden augusztusban, októberben, decemberben. 3 = gyakorisági eloszlás Kecskeméten júliusban, szeptemberben, novemberben. 4 = gyakorisági eloszlás Kecskeméten augusztusban, októberben, decemberben.)

ságot mutat a napi ingások együtteséből, a teljes statisztikai populációból meghatározott paraméterek, a szummáris paraméterek évi menetéhez.

A napi ingás makroszinoptikus helyzetenként megállapított havi középértékének évi menete az A, As, Ae és az mCw helyzetek esetében hasonlít a legjobban a szummáris havi átlag évi menetéhez (4. ábra).

4. ábra. A makroszinoptikus időjárás típusonként csoportosított napi hőmérsékleti ingások havi középértékeinek évi menete Szegeden.

(A helyzet: anticiklon centrum Magyarország felett, As helyzet: anticiklon Magyarországtól délre, anticiklonális peremhelyzet, Ae helyzet: anticiklon Magyarországtól keletre, peremhelyzet, mCw helyzet: meridionális ciklon meleg frontja.)

A felsorolt időjárás helyzetek a makroszinoptikus típusoknak azt a csoportját alkotják, amelyekben a napi ingás havi középértéke az egész évben (vagy egy-két hónap kivételével az egész évben) nagyobb a szummáris havi átlagnál. A havi átlagnál nagyobb napi ingást az A helyzetben a derült égbolt, a többnyire zavartalan sugárzásforgalom (a téli évszak napjai bizonyos hányadának kivételével) hozza létre, az As és Ae típusoknál a viszonylag zavartalan sugárzásforgalom mellett még a meleg advekció is hozzájárul a nagyobb hőmérsékleti ingás kialakulásához.

A napi ingás szummáris havi átlagánál az év egyes hónapjaiban nagyobb, más hónapokban pedig kisebb középértékű napi ingás jön létre az An, Zc, Aw, AB, AF és mCc helyzetekben.

(Zc helyzet: zonális, nyugati irányítású ciklon hideg és meleg frontjai, Aw helyzet: anticiklon Magyarországtól nyugatra, anticiklonális peremhelyzet, AB helyzet: anticiklon a Brit-szigetek felett, peremhelyzet, An helyzet: anticiklon Magyarországtól északra, peremhelyzet, AF helyzet: Anticiklon Skandinávia felett, peremhelyzet, mCc: meridionális ciklon hidegfrontja.)

A Zc, Aw és AB helyzetekben óceáni az An és AF helyzetben pedig általában kontinentális eredetű levegő áramlik a Kárpát-medence területe fölé. Az óceáni lég-áramlás az év különböző szakaiban egymással ellentétes, hideg és meleg advektív hatású lehet, a kontinentális levegő beáramlása az An helyzetben többnyire hideg, az AF helyzetben pedig majdnem kizárólagosan hideg advekciót jelent, s ez a napi ingás nagyságát általában csökkenti. Az Aw, AB An, és AF anticiklonális peremhelyzetekben gyakorta erős sugárzásforgalom — függetlenül az advektív hatásoktól — a nagyobb ingás fellépését segíti elő. Az mCc helyzet az év legnagyobb részében hideg advekcióval és az átlagosnál nagyobb borultsággal jár, a téli hónapokban azonban meleg advekció és az átlagosnál nem nagyobb borultság jellemzi, s így egyetlen, bár a két megfigyelő helyen nem azonos téli hónapokban az mCc-helyzetben létrejött napi ingás középértéke is nagyobb a szummáris havi átlagnál.

A napi hőmérsékleti ingás havi középértéke a CMw, CMc és C helyzetekben minden hónapban kisebb a szummáris havi átlagnál. A felsorolt három időjárási helyzet nagy borultsággal, csapadékos jelleggel, valamint nagy légnedvességgel jár, s ez az egész évben erőteljesen csökkenti a napi hőmérsékleti ingás nagyságát.

Dolgozatunkban a Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei 1973. évi kötetében, valamint az Acta Clim. Univ. Szegediensis, Tom. XII.-ben már közzétett, első e tárgykörre vonatkozó vizsgálataink kibővítésével a napi hőmérsékleti ingások vizsgálatát a korábban vizsgált hónapokról (január, április, július, december) az év minden egyes hónapjára kiterjesztjük, és a napi ingást a makroszinoptikus időjárási helyzetek szerint is vizsgáljuk. Anticiklonális helyzetekben a napi ingás nagyságát befolyásoló hatások közül két tényező hatását, az égbolt borultságának (s ezen keresztül közvetve a sugárzásforgalomnak), valamint az advekciónak hatására voltunk figyelemmel. Az anticiklonális helyzetek kialakulása általában, derült, vagy kevésbé felhős égbolttal jár együtt, peremhelyzetekben azonban emellett még a hideg vagy meleg advekció hatása is hozzájárul az ingás nagyságának kialakításához. A ciklonális helyzetek általában borultabbak, a borultság foka azonban időjárási helyzetenként és évszakonként különböző, s így ciklonális helyzetekben is létrejöhet nagy napi ingás.

Továbbiakban a napi hőmérsékleti ingás eloszlásának vizsgálatát az egész ország területére kiterjesztjük.

IRODALOM

- [1] KISS, Á., Cs. KÁROSSY: Charakteristiken der Tagesschwankung der Temperatur auf dem südlichen Teil der Ungarischen Tiefebene. Acta Clim. Univ. Szegediensis, XII, 19—46, 1973.
- [2] KÁROSSY Cs., KISS Á.: A hőmérséklet napi ingásának jellemzői a Dél-Alföldön különböző makroszinoptikus helyzetekben. Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, 1974.
- [3] KISS, Á., Cs. KÁROSSY: Die tägliche Tagesschwankung der Temperatur und ihre statistische und makrosinoptische Analyse. Acta Clim. Univ. Szegediensis, XIII.
- [4] PÉCZELY, G.: Grosswetterlagen in Ungarn. Kbinere Veröffentlichungen der Zentralaustalt für Meteorologie Budapest, Nr. 30, 1957.

ИССЛЕДОВАНИЕ ВЗАИМОСВЯЗИ СУТОЧНОГО КОЛЕБАНИЯ ТЕМПЕРАТУРЫ И ОТДЕЛЬНЫХ МАКРОСИНОПТИЧЕСКИХ СОСТОЯНИЙ ПОГОДЫ НА ЮЖНОМ АЛЬФЕЛДЕ

Ч. Кароши и А. Киш

В работе авторы занимаются теми исследованиями начальные результаты которых были уже опубликованы в Acta Clim. Univ. Szegediensis, Tom, XII. [1]. Упомянутая выше работа при использовании данных 30-ти лет, занимается статистическим и макросинопти-

ческим анализом суточного колебания температуры за январь, апрель, июль и октябрь в двух наблюдательных Южно-Альфедских пунктах Сегеда и Кечкемета. Авторы в данной работе анализ суточного колебания температуры двух наблюдательных пунктов охватывают все месяцы года.

UNTERSUCHUNG DER BEZIEHUNGEN ZWISCHEN TAGESTEMPERATUR-
SCHWANKUNGEN UND DEN EINZELNEN MAKROSYNOPTISCHEN
WITTERUNGSSITUATIONEN IN DER SÜDLICHEN TIEFEBENE
(im südlichen Alföld)

Cs. Károssy und Á. Kiss

Die Arbeit beschäftigt sich mit den Untersuchungen, deren erste Ergebnisse bereits in der Acta Clim. Univ. Szegediensis. Bd. XII veröffentlicht wurden [1]. Die erwähnte Studie bringt bei Verwendung einer 30-jährigen Datenserie eine statistische und makrosynoptische Analyse der Tagestemperaturschwankungen während der Monate Januar, April, Juli und Oktober an zwei Beobachtungsorten der südlichen Tiefebene: Szeged und Kecskemét. In der vorliegenden Arbeit wird die Analyse der Tagestemperaturschwankungen der beiden Beobachtungsstellen auf sämtliche Monate des Jahres ausgedehnt.